

Secția a treia

CAUZA BALLAI ÎMPOTRIVA ROMÂNIEI

(Cererea nr. 37188/06)

Hotărâre

Strasbourg

21 septembrie 2010

*Hotărârea devine definitivă în condițiile prevăzute la art. 44 § 2 din Convenție.
Aceasta poate suferi modificări de formă.*

În cauza Ballai împotriva României,

Curtea Europeană a Drepturilor Omului (Secția a treia), reunită într-o cameră compusă din Josep Casadevall, *președinte*, Corneliu Bîrsan, Boštjan M. Zupančič, Egbert Myjer, Ineta Ziemele, Luis López Guerra, Ann Power, *judcători*, și Santiago Quesada, *grefier de secție*,

după ce a deliberat în camera de consiliu, la 31 august 2010,
pronunță prezenta hotărâre, adoptată la aceeași dată:

PROCEDURA

1. La originea cauzei se află cererea nr. 37188/06 îndreptată împotriva României, prin care un resortisant al acestui stat, domnul Ștefan Ballai („reclamantul”), a sesizat Curtea la 5 septembrie 2006 în temeiul art. 34 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale („convenția”).

2. Reclamantul este reprezentat de Laurențiu-Ovidiu Podaru, avocat în Cluj-Napoca. Guvernul român („Guvernul”) este reprezentat de agentul guvernamental, domnul Răzvan-Horațiu Radu, din cadrul Ministerului Afacerilor Externe.

3. La 21 ianuarie 2010, președintele Secției a treia a hotărât să comunice Guvernului capătul de cerere întemeiat pe durata procedurii. În conformitate cu art. 29 § 1 din Convenție, acesta a hotărât, de asemenea, că admisibilitatea și fondul cauzei vor fi examinate împreună.

ÎN FAPT

I. CIRCUMSTANȚELE CAUZEI

4. Reclamantul s-a născut în 1936 și locuiește în Cluj-Napoca.

5. La 21 decembrie 1989, cu prilejul manifestațiilor anticomuniste care au avut loc în Cluj-Napoca, fiul reclamantului, B.Z.C., care participa la demonstrații într-un grup de câteva zeci de persoane, a fost împușcat mortal de militarii din cadrul forțelor terestre. În urma aceluiași eveniment, 22 de manifestanți au murit și alți 79 au fost grav răniți.

6. Ca urmare a acestui incident, familiile victimelor s-au constituit părți civile și au depus mai multe plângeri penale pentru omucidere împotriva a șase ofițeri implicați în acest incident. La 12

ianuarie 1990, reclamantul, tatăl lui B.Z.C., s-a constituit parte civilă în acest proces penal. Toate plângerile penale au fost reunite într-un singur dosar de anchetă.

7. Prin ordonanța din 15 octombrie 1992, Parchetul Militar de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție a dispus neînceperea urmăririi penale.

8. Conform reclamantului, în urma unei plângeri formulate de familiile victimelor, inclusiv de reclamant, parchetul a emis o nouă ordonanță, prin care o anula pe cea anterioară și prin care indica parchetelor inferioare din punct de vedere ierarhic să continue ancheta cu scopul de a identifica persoanele responsabile de evenimentele din 21 decembrie 1989 și de a determina răspunderea acestora.

9. Prin rechizitoriul din 29 mai 1998, Parchetul Militar de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție a considerat ancheta finalizată și a dispus trimiterea cauzei în instanță.

10. Prin încheierea din 25 ianuarie 1999, Secția penală a Înaltei Curți de Casație și Justiție a decis retrimiteră cauzei în fața parchetului militar din cauza unei nereguli privind competența parchetului care sesizase această instanță.

11. La 5 mai 1999, Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție a trimis cauza în fața secției penale a Înaltei Curți de Casație și Justiție.

12. La 25 octombrie 2004, Înalta Curte de Casație și Justiție, reunită în complet de judecată format din nouă judecători, a casat hotărârea pronunțată la 9 aprilie 2003 de secția penală a aceleiași instanțe din motive de ordin procedural.

13. Prin hotărârea din 23 mai 2005, Înalta Curte a condamnat anumiți ofițeri la pedepse cu închisoarea cu executare. De asemenea, Înalta Curte a dispus plata de despăgubiri către familiile victimelor, inclusiv către reclamant, care se constituiseră părți civile în 1990. Astfel, reclamantului i s-au acordat 75 000 000 de lei românești vechi (ROL) pentru cheltuielile de înmormântare a fiului său, 500 000 000 ROL pentru prejudiciul moral și 50 000 000 ROL pentru cheltuieli diverse, în total 625 000 000 ROL, aproximativ 17 300 EUR. Celelalte părți civile, cu excepția reclamantului, au formulat recurs împotriva acestei hotărâri.

14. Printr-o hotărâre pronunțată la data de 20 martie 2006, Completul de 9 judecători a Înaltei Curți de Casație și Justiție a respins recursul și a menținut hotărârea din data de 23 mai 2005.

ÎN DREPT

I. CU PRIVIRE LA PRETINSA ÎNCĂLCARE A ART. 6 § 1 DIN CONVENȚIE

15. Reclamantul pretinde că durata procedurii a încălcat principiul „termenului rezonabil”, astfel cum este prevăzut la art. 6 § 1 din Convenție, redactat după cum urmează:

„Orice persoană are dreptul la judecarea cauzei sale [...] în termen rezonabil, de către o instanță [...], care va hotărî [...] asupra încălcării drepturilor și obligațiilor sale cu caracter civil [...]”.

A. Cu privire la admisibilitate

16. Curtea reamintește că termenul de șase luni prevăzut de art. 35 § 1 urmărește să asigure securitatea juridică, garantând că acele cauze care ridică întrebări cu privire la Convenție pot fi examinate în termen rezonabil și că deciziile pronunțate nu pot fi retrimise în instanță pe termen nedefinit. Această reglementare marchează limita temporală a controlului efectuat de organele Convenției și indică atât persoanelor particulare, cât și autorităților perioada până la care se poate exercita acest control [a se vedea, printre altele, *Walker împotriva Regatului Unit* (dec.), nr. 34979/97, CEDO 2000-I].

17. Ca regulă generală, termenul de șase luni se calculează de la data la care hotărârea definitivă intervine în cadrul procesului de epuizare a căilor de recurs interne. Cu toate acestea, în cazul în care este clar de la început că reclamantul nu dispune de niciun recurs efectiv, termenul de șase luni se calculează de la data la care sunt denunțate actele sau măsurile sau de la data la care persoana în cauză le ia la cunoștință sau resimte efectele ori prejudiciul cauzat [*Dennis și alții împotriva Regatului Unit* (dec.), nr. 76573/01, 2 iulie 2002]. În plus, art. 35 § 1 nu poate fi interpretat

astfel încât ar impune unui reclamant să sesizeze Curtea cu o cerere înainte ca situația referitoare la chestiunea în cauză să fi făcut obiectul unei hotărâri definitive la nivel intern.

18. Mai întâi, Curtea ia act de faptul că Guvernul nu a invocat o excepție întemeiată pe nerespectarea termenului de șase luni. În speță, Curtea observă că reclamantul nu a formulat recurs împotriva hotărârii din 23 mai 2005 a Înaltei Curți de Casație și Justiție, ci a sesizat Curtea numai după finalizarea procedurii, și anume după hotărârea din 20 martie 2006, pronunțată în recurs. În această privință, Curtea ia act de faptul că, la momentul faptelor, nu exista nicio cale internă eficientă pentru remedierea duratei excesive a procedurii. De asemenea, hotărârea din 20 martie 2006 a Înaltei Curți de Casație și Justiție ar fi putut avea o influență decisivă asupra hotărârii din 23 mai 2005, care nu era definitivă și nu putea fi executată de reclamant.

19. În aceste condiții, reclamantul a acționat cu celeritate rezonabilă în sensul art. 35 § 1 din Convenție, sesizând Curtea după pronunțarea hotărârii definitive din 20 martie 2006 a Înaltei Curți de Casație și Justiție, ținând seama de împrejurările excepționale ale cauzei.

20. Curtea constată că acest capăt de cerere nu este în mod vădit nefondat în sensul art. 35 § 3 din Convenție. De asemenea, subliniază că acesta nu prezintă niciun alt motiv de inadmisibilitate.

B. Cu privire la fond

21. Guvernul consideră că această cauză prezenta o complexitate particulară, dat fiind că implica mai multe victime și părți civile și că erau necesare mai multe expertize medico-legale și audierea unui număr important de martori. Acesta subliniază că durata procedurii trebuie calculată de la 20 iunie 1994, data ratificării Convenției de către România, până la 23 mai 2005, dată la care Curtea Supremă de Justiție s-a pronunțat în primă instanță, întrucât reclamantul nu formulase recurs împotriva acestei hotărâri. În ceea ce privește audierea martorilor, Guvernul invocă dificultatea autorităților judiciare de a-i reuni pe toți în timp util. Acesta afirmă că, în speță, instanțele interne au dat dovadă de diligență, având în vedere că, la fiecare ședință publică, au analizat probe și au interogat martori. Făcând referire la jurisprudența Curții, Guvernul solicită să se constate că, în speță, durata procedurii a avut un caracter rezonabil.

22. Reclamantul susține că activitatea instanțelor interne nu s-a desfășurat cu celeritate, în conformitate cu art. 6 § 1 din Convenție. Acesta afirmă că termenele acordate între audieri au fost excesiv de lungi și că, în orice caz, datorită erorilor de ordin procedural instanțele interne au anulat decizii și au trimis cauza, în mai multe rânduri, spre a fi judecată din nou. Reclamantul susține că, în ciuda complexității cauzei, situația de fapt în speță era relativ clară. Din punctul său de vedere, procedura nu s-a desfășurat cu celeritate, din cauza erorilor comise de anchetatorii inițiali.

23. Curtea apreciază că perioada care trebuie luată în considerare a început la 20 iunie 1994, data ratificării Convenției de către România și s-a încheiat la 20 martie 2006, prin hotărârea Înaltei Curți de Casație. Prin urmare, a durat unsprezece ani și nouă luni și a implicat două grade de jurisdicție. Curtea reamintește că, în multe cauze care au ridicat probleme similare celor din prezenta speță, a constatat nerespectarea „termenului rezonabil”, ținând seama de criteriile rezultate din jurisprudența sa consacrată în materie [a se vedea, printre multe altele, *Frydlender împotriva Franței* (GC), nr. 30979/96, pct. 43-45, CEDO 2000-VII; *Gorou împotriva Greciei* (nr. 2) (GC), nr. 12686/03, pct. 24 și 46, 20 martie 2009 și *Carstea și Grecu împotriva României*, nr. 56326/00, pct. 36-37 și 42-44, 15 iunie 2006].

24. În speță, pentru Curte este suficient să observe că, în trei rânduri, hotărârile pronunțate de instanțele interne au fost casate, dintre care de două ori cu trimitere, în special pentru erori de natură procedurală care nu sunt imputabile reclamantei (prescriere, lipsa motivării etc.)

În afară de aceasta, strămutarea cauzei putea continua la nesfârșit, întrucât nicio dispoziție legală nu putea să îi pună capăt (a se vedea *Ispan împotriva României*, nr. 67710/01, pct. 45, 31 mai 2007 și *mutandis mutandis, Wierciszewska împotriva Poloniei*, nr. 41431/98, pct. 46, 25 noiembrie 2003). Din punctul de vedere al Curții, instanțele naționale ar fi trebuit să acționeze cu mai multă diligență, ținând seama de obiectul litigiului.

25. După examinarea tuturor elementelor care i-au fost prezentate, pe baza jurisprudenței sale în materie, Curtea consideră că, în speță, durata procedurii în litigiu nu răspunde cerinței „termenului rezonabil”.

Prin urmare, a fost încălcat art. 6 § 1 din Convenție.

II. CU PRIVIRE LA CELELALTE PRETINSE ÎNCĂLCĂRI

26. Reclamantul se plânge de valoarea insuficientă a despăgubirilor acordate de Înalta Curte de Casație (art. 1 din Protocolul nr. 1 la Convenție) și de o discriminare în acest sens, în raport cu celelalte părți civile (art. 14 din Convenție).

27. Totuși, în cadrul procedurii desfășurate în fața Înaltei Curți de Casație și Justiție, reclamantul nu a formulat recurs împotriva hotărârii din 23 mai 2005, deși avea această posibilitate. Rezultă că aceste capete de cerere trebuie respinse pentru neepuizarea căilor de recurs interne, în temeiul art. 35 § 1 și 4 din Convenție.

III. CU PRIVIRE LA APLICAREA ART. 41 DIN CONVENȚIE

28. Art. 41 din Convenție prevede:

„Dacă Curtea declară că a avut loc o încălcare a Convenției sau a protocoalelor sale și dacă dreptul intern al înaltei părți contractante nu permite decât o înlăturare incompletă a consecințelor acestei încălcări, Curtea acordă părții lezate, dacă este cazul, o reparație echitabilă.”

A. Prejudiciu

29. Reclamantul pretinde 200 000 euro (EUR) pentru prejudiciul moral suferit ca urmare a pierderii fiului său. De asemenea, acesta solicită rambursarea cheltuielilor efectuate în cei 18 ani de procedură.

30. Guvernul afirmă că nu există nicio legătură de cauzalitate între suferințele invocate de reclamant și durata procedurii în cauză. Fără să nege totuși suferințele prin care a trecut reclamantul ca urmare a pierderii fiului său, Guvernul subliniază despăgubirile de aproximativ 18 000 EUR primite de acesta pentru prejudiciul moral, în urma hotărârii din 20 martie 2006, din partea instanței supreme.

31. Curtea constată că instanțele interne i-au acordat reclamantului o despăgubire pentru suferința prin care a trecut

Curtea consideră că reclamantul a suferit cu certitudine un prejudiciu moral din cauza duratei nerezonabile a procedurii pentru obținerea unei despăgubiri ca urmare a pierderii fiului său. Pronunțându-se în echitate, aceasta consideră că trebuie să se acorde reclamantului suma de 8 000 EUR cu titlu de prejudiciu moral.

B. Cheltuieli de judecată

32. Fără să precizeze suma și fără să prezinte documente justificative în sprijinul cererii sale, prin scrisoarea sa din 28 aprilie 2010, reclamantul solicită și rambursarea cheltuielilor de judecată.

33. Guvernul observă că reclamantul nu a prezentat niciun document justificativ care să facă dovada cheltuielilor de judecată efectuate. Acesta nu se opune rambursării cheltuielilor suportate, cu condiția în măsura în care se stabilesc realitatea, necesitatea și caracterul rezonabil al cuantumului lor.

34. Curtea reamintește că, în temeiul art. 41 din Convenție, pot fi rambursate doar cheltuielile pentru care s-a stabilit că au fost într-adevăr efectuate, că au fost necesare și cuantumul lor este rezonabil [a se vedea, printre altele, *Nikolova împotriva Bulgariei* (GC), nr. 31195/96, pct. 79, CEDO 1999-II].

35. Ținând seama de faptul că reclamantul nu a justificat cheltuielile de judecată efectuate, Curtea decide să nu îi acorde nicio sumă în acest sens.

C. Dobânzi moratorii

36. Curtea consideră necesar ca rata dobânzilor moratorii să se întemeieze pe rata dobânzii facilității de împrumut marginal practică de Banca Centrală Europeană, majorată cu trei puncte procentuale.

PENTRU ACESTE MOTIVE,
CURTEA,
ÎN UNANIMITATE,

1. *Declară* cererea admisibilă în ceea ce privește capătul de cerere întemeiat pe durata excesivă a procedurii și inadmisibilă pentru celelalte capete de cerere;

2. *Hotărăște* că a fost încălcat art. 6 § 1 din Convenție;

3. *Hotărăște*:

a) că statul pârât să plătească reclamantului, în termen de trei luni de la data rămânerii definitive a hotărârii, în conformitate cu art. 44 § 2 din Convenție, suma de 8 000 EUR (opt mii de euro), care va fi convertită în moneda statului pârât, la rata de schimb aplicabilă la data plății, pentru prejudiciul moral, plus orice sumă ce poate fi datorată cu titlu de impozit;

b) că, de la expirarea termenului menționat și până la efectuarea plății, această sumă trebuie majorată cu o dobândă simplă, la o rată egală cu rata dobânzii facilității de împrumut marginal practică de Banca Centrală Europeană, aplicabilă pe parcursul acestei perioade și majorată cu trei puncte procentuale;

4. *Respinge* cererea de acordare a unei reparații echitabile pentru celelalte capete de cerere.

Redactată în limba franceză, apoi comunicată în scris, la 21 septembrie 2010, în temeiul art. 77 § 2 și 3 din regulament.

Santiago Quesada
Grefier

Josep Casadevall
Președinte